

Відгук

**офіційного опонента кандидата педагогічних наук
Кухар Людмили Олександрівни
на дисертацію Соколової Юлії Ігорівни
«Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової
школи до застосування засобів дистанційного навчання»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).**

Актуальність обраної теми. Дистанційна форма навчання та її засоби є основними факторами реформування вищої освіти в цілому. Згідно з Законом України «Про освіту», створення системи освіти нового покоління розпочнеться з реформи початкової ланки освіти, що потребує висунення нових вимог до майбутнього вчителя початкової школи під час підготовки висококваліфікованих компетентних учителів у педагогічному вищому навчальному закладі, а саме необхідність їхньої готовності до розробки нових видів, форм, методів та інструментів навчання, зокрема засобів дистанційного навчання та активного застосування в своїй професійній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій навчання. У цьому контексті дисертаційне дослідження Ю.І. Соколової є актуальним і своєчасним, адже реалізація європейських стратегій розвитку вищої освіти, Концепції «Нова українська школа», підготовка компетентного педагога, орієнтованого на інноваційну діяльність – є викликами сьогодення. Схвальним є те, що авторка підійшла до розв'язання наукової проблеми не фрагментарно, а цілісно, розбудовуючи структурно-функціональну модель формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. Авторка також підсилює актуальність обраної для дослідження теми визначеними суперечностями на різних рівнях їхнього узагальнення:

– між об'єктивною потребою суспільства у висококваліфікованих учителях початкових класів, які готові на високому рівні використовувати засоби дистанційного навчання в професійній діяльності, та реальним станом

фахової підготовки учителів початкової ланки освіти, які в переважній більшості неготові до ефективного застосування сучасних форм і методів дистанційної освіти;

– між потребою в розширенні форм і методів дистанційного навчання, спрямованих на професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи з урахуванням сучасних вимог і потреб, та невідповідністю навчально-методичного забезпечення цього процесу, недостатністю спеціально розроблених для цього методик і технологій;

– між постійним збільшенням ваги дистанційного навчання в освітньо-інформаційному середовищі навчальних закладів та відсутністю чітко визначених дидактичних особливостей дистанційного навчання, зокрема в початковій ланці освіти, критеріїв оцінювання та визнання його результатів.

Підтвердженням актуальності обраної теми дослідження є її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Структура дисертації не викликає заперечень, її зміст та логіка побудови узгоджені з визначеною метою і поставленими завданнями. У дисертації чітко представлено науковий апарат дослідження: мету, завдання, об'єкт, предмет, методи, наукову новизну дослідження, теоретичне і практичне значення одержаних результатів та інше. Подано концептуальне бачення дисертанткою теоретичних і практичних аспектів дослідження, які розглянуто на теоретичному та практичному рівнях. Здобувачкою зроблено припущення, що процес формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання буде ефективним за умов проєктування і впровадження структурно-функціональної моделі вказаного процесу та реалізації наступних педагогічних умов:

– надання майбутнім учителям початкової школи необхідного комплексу знань, умінь і навичок роботи у дистанційному середовищі та забезпечення педагогічного керування цим процесом;

– поєднання дистанційних технологій із традиційними аудиторними методами навчання, що забезпечить реалізацію принципів змішаного навчання;

– залучення майбутніх учителів початкової школи до створення та використання власних засобів мультимедійної наочності та інфографіки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, оцінка змісту та завершеності дисертації. Ознайомлення з рукописом дисертації дає підстави для висновку щодо глибокого розуміння авторкою сутності наукової проблеми, відповідальності за результати наукового пошуку, узагальнення та теоретичну обґрунтованість висновків. Слід відзначити оригінальність підходу Ю. І. Соколової щодо теоретичного аналізу проблеми, який здійснено в контексті вивчення базових понять дослідження. Осмислюючи сутність поняття готовності майбутніх вчителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, дисертантка робить висновок, що це сполучення мотивів учителя з практичними знаннями, уміннями та навичками використовувати засоби дистанційного навчання у викладанні дисциплін початкової школи. У структурі готовності, враховуючи думки науковців, специфіку сучасної системи освіти та особливості дистанційного навчання школярів, виділено три компоненти мотиваційний, когнітивний, операційний. Як зазначено у роботі Ю. І. Соколової, виокремлені компоненти готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання реалізуються на різних рівнях: загально-педагогічному, що пов'язаний із загальними вимогами до професійної підготовки вчителя; фаховому, що втілює специфічні риси професії вчителя початкової школи; рівні володіння засобами ІКТ (рівні цифрової грамотності), що є невід'ємною вимогою до професійної компетентності вчителя, зокрема вчителя початкової ланки освіти. Зазначене ще раз характеризує багатогранність і багатовекторність наукової проблеми.

Схвальним є те, що дослідниця розглядає процес професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи до застосування засобів

дистанційного навчання як динамічну характеристику, на змістове наповнення якої впливає багато чинників. Без їхнього врахування не можливо здійснювати цілеспрямований вплив і досягти очікуваних результатів. Тому, розробляючи відповідну структурно-функціональну модель формування означеної готовності, авторка визначає сукупність педагогічних умов професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, які мають як загальний, так і локальний характер. У структурі представленої моделі, яка відображена у вигляді малюнку, кожен з блоків має своє змістове наповнення і цільове призначення. Визначено критерії професійної готовності (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-знанневий та процесуально-діяльнісний), показники та обґрунтовано рівні її сформованості (високий, достатній, середній, низький).

Авторкою розроблено діагностичний інструментарій дослідження, проведено дослідно-експериментальну перевірку ефективності розробленої моделі, здійснено кількісний та якісний аналіз результатів, застосовано статистичні методи аналізу здобутих даних, реалізовані з використанням програмних засобів MS Excel, критерію Пірсона, коефіцієнта прояву ознаки В. Беспалька та вбудованого модулю «Статистика» навчального середовища MOODLE. Зазначене засвідчує високий рівень дослідницької культури здобувачки, вільне володіння методами математичної статистики, що має суттєве значення для вірогідності дослідження та достовірності його результатів.

Впровадження моделі формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання відбувалось у перебігу трьох етапів: аналітико-констатувального, процесуально-діяльнісного та узагальнювально-рефлексивного. Стрижнем педагогічного експерименту стало впровадження спецкурсу «Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи», підтриманого відповідним дистанційним курсом, розміщеним в середовищі

Moodle ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”, залучення матеріалів навчально-методичного посібника „Організація роботи з дистанційними курсами дисциплін початкової школи” для студентів спеціальності 013 Початкова освіта бакалаврського рівня вищої освіти, а також використання електронних освітніх ресурсів „малої форми”, створених на основі засобів мультимедійної наочності та інфографіки з допомогою спеціальних Інтернет-сервісів.

Отже, під час реалізації завдань дослідження здобувачка демонструє високий рівень розвитку дослідницької компетентності, відповідальність за його результати, узагальнення і висновки.

У загальних висновках, що повністю відповідають змісту роботи, авторка чітко формулює основні результати дослідження відповідно до поставлених завдань. В цілому дослідження характеризується логікою, використанням авторкою дедуктивних міркувань в осмисленні складних комплексних явищ та процесів.

Відтак, проведений аналіз змісту дисертаційного дослідження дозволяє констатувати його високий науковий рівень і стверджувати, що висунута мета дослідження досягнута, а поставлені завдання – розв’язані, що уможливило отримання сукупності теоретичних і прикладних результатів. Саме вони визначають принципово новий підхід до осмислення проблематики формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Наукова новизна, теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Характеризуючи наукову новизну дослідження, зауважимо, що вона відзначається чималою кількістю позицій, відповідає логіці та змісту дослідження, поставленим завданням. Дослідницею вперше спроектовано структурно-функціональну модель формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови реалізації сконструйованої моделі (надання майбутнім

учителям початкової школи необхідного комплексу знань, умінь і навичок роботи у дистанційному середовищі та забезпечення педагогічного керування цим процесом; поєднання дистанційних технологій із традиційними аудиторними методами навчання, що забезпечить реалізацію принципів змішаного навчання; залучення майбутніх учителів початкової школи до створення та використання власних засобів мультимедійної наочності та інфографіки); уточнено теоретичні дефініції дистанційного навчання (дистанційна освіта, електронне навчання, мобільне навчання, змішане навчання, навчання на відстані тощо), зміст загальнодидактичних та спеціальних принципів, що забезпечують реалізацію дистанційного навчання в початковій школі; конкретизовано компонентну структуру професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання в єдності мотиваційного, когнітивного, операційного складників, а також критерії, показники і рівні сформованості вказаного педагогічного явища; подальшого розвитку набув діагностичний інструментарій вивчення професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Напрацювання авторки дослідження мають безсумнівне практичне значення, яке полягає у вдосконаленні змісту фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів на основі впровадження спецкурсу «Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи», підтриманого відповідним дистанційним курсом, а також навчально-методичного посібника «Організація роботи з дистанційними курсами дисциплін початкової школи»; вдосконаленні та урізноманітненні практичних методів дистанційного навчання майбутніх учителів початкових класів.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях, апробація результатів дослідження. Належною є повнота викладу здобувачкою основних положень і висновків у дисертації. Дисертанткою за темою дослідження підготовлено

та опубліковано 22 наукові праці, 8 з них – у зарубіжному та фахових виданнях, 1 розділ у колективній монографії; 1 навчально-методичний посібник.

Основні ідеї дослідження, практичні напрацювання впроваджувались здобувачкою в освітній процес закладів вищої освіти різних регіонів України. Особливу практичну цінність для педагогічної діяльності має інформація, яка міститься у додатках: діагностичні методики, опитувальники, тестові та методичні матеріали, силабус дистанційного курсу «Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи» тощо. Їхнє використання у вітчизняній теорії та практиці дозволить збагатити педагогічну науку, слугуватиме організаційно-змістовим, навчально-методичним доповненням процесу формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Оформлення роботи відповідає сучасним вимогам до наукових праць такого рівня. Позитивне враження справляють представлені табличні матеріали та рисунки.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Аналізуючи дисертацію як синтезований результат наукового дослідження, не можна не звернути увагу на окремі упущення, дискусійні питання, а також висловити автору деякі зауваження та побажання.

1. Один із підрозділів теоретичного розділу роботи присвячено огляду історичних аспектів розвитку дистанційного навчання. Обґрунтуйте, будь ласка, актуальність цього матеріалу в контексті дослідження процесів формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання
2. Одним із ключових понять дослідження є «засоби дистанційного навчання», воно присутнє в назві роботи. Проте чіткого визначення авторкою не надається, хоча зрозуміло, що під час виконання дисертаційної роботи, проведення педагогічного експерименту засоби

дистанційного навчання було використано. Сформулюйте Ваше розуміння цього поняття.

3. На початку педагогічного експерименту доцільно було б довести статистичну однорідність КГ і ЕГ, а не лише підтверджувати статистичну відмінність контрольної та експериментальної груп на контрольному етапі експерименту.
4. В описі результатів експериментальної роботи не вистачає аналізу труднощів, які виникли у процесі експерименту, визначення нових аспектів, які стали актуальними у формуванні готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Однак, висловлені зауваження мають дискусійний, уточнювальний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації та можуть розглядатися як побажання щодо удосконалення роботи, подальшого наукового пошуку.

Загальний висновок. Вивчення та аналіз змісту дисертації дозволяють зробити висновок щодо належної наукової компетентності здобувачки, а також дає підстави оцінювати роботу як оригінальний і самостійно виконаний науковий доробок. У рукописі наявні усі ознаки цілісного, завершеного наукового дослідження. Відтак, за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного і кількісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження, обґрунтованості висновків дисертаційна робота на тему «Формування професійної готовності майбутніх вчителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання» має теоретичне і практичне значення й заслуговує на позитивну оцінку. Отже, дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора

філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), що дає підстави для присудження Соколовій Юлії Ігорівні наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
провідний спеціаліст Відділу
банка тестових завдань і
психометричного аналізу
Українського центру оцінювання якості освіти

Л. О. Кухар

Засвідчую справжність підпису Кухар Л.О., провідного спеціаліста Відділу
банка тестових завдань і психометричного аналізу

Начальник відділу

В.Д. Бевз